

jaarverslag 1994

Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel (Gr.)

door
Martin Erik van Doornik,
vrijwillig molenaar.

TEN GELEIDE

Met genoeg en bied ik u het nieuwe jaarverslag 1994 aan van de mooie koren- en pelmolen "De Jonge Hendrik" te Den Andel in het hoge Noorden des lands. Aangezien de hoofdstukken Technische gegevens van de molen, De molenaar en De molen en zijn omgeving al in het vorige jaarverslag zijn besproken, kunnen ze achterwege worden gelaten in dit jaarverslag van 1994. Hier worden alleen het aantal bezoekers, aantal draaiuren, het weer en de stormen, ongelukken op de molen, bijzondere gebeurtenissen, het onderhoud aan de molen en tenslotte de vooruitzichten behandeld. Maar genoeg stof om tijdens uw gezellige avonduren te kunnen lezen. Een in Nederland Molenland zo bekende molen als de "Molen van Muda" verdient wel zo'n aandacht.

Westernieland, 15 maart 1995.
 Martin Erik van Doornik,
 vrijwillige molenaar.

Kan het mooier, zo'n superbiootop?

Foto genomen vanaf de stelling in noordwestelijke richting met de schaduw van de molen op de voorgrond.

JAARVERSLAG 1994

Bezoekers: Naast de gewone "klanten" die alleen maar naar molen "De Jonge Hendrik" (*hierna te noemen: DJH*) zijn gekomen om daar diverse soorten meel te kopen, zijn in het verslagjaar ongeveer 300 bezoekers in de molen geweest. Dat is veel minder van vorig jaar (550). Dat is omdat de molen van 21 januari tot 7 maart 1994 wegens eigen reparatie aan het gaande werk én van 17 juli tot half november 1994 vanwege een gebroken korte spruit en een mankement aan het zelfzwaartssysteem stil heeft gestaan. Waren er in 1993 43 buitenlanders in DJH op bezoek, in het verslagjaar konden er daartegen 55 buitenlanders ontvangen worden, een groter percentage dus. Zij zijn in, evenals het voorgaande jaar, onderverdeeld in 12 nationaliteiten, met tussen de haakjes het aantal personen: Hongarije (6), Australië (1), Verenigde Staten (2), Canada (2), Italië (1), Engeland (27*), Duitsland (6), België (2), Rusland (1), Israël (3), Zwitserland (2) en Griekenland (2).

De bezoekers waren vaak vriendelijke mensen en er hebben zich op het gebied van veiligheid géén enkel incident voorgevallen!

Verdeeld over de 43 draaidagen van het verslagjaar zijn er dus gemiddeld 7 bezoekers, met uitzondering van de reguliere meelklanten, per draaidag langs geweest. Niet stil, maar ook niet druk. Er was voor de vrijwillige molenaar Martin Erik van Doornik (*hierna te noemen: VD*) tijd genoeg om enerzijds te draaien en/of klussen en om de gasten rond te leiden anderzijds. Van zeer drukbezochte molens moet VD niets hebben, een molen is nou eenmaal geen bijenkorf en de veiligheid komt dan in het geding. Hier zijn de beschikbare tijden voor bezoekers én voor de molen zelf goed in evenwicht met elkaar.

De molen was in de regel op de vrijdagmiddagen van 13.30 - 17.30 uur voor bezoekers opengesteld, de bijzondere molenevenementen buiten beschouwing gelaten.

Aantal draaiuren: In de bovenstaande alinea "Bezoekers" is reeds aangegeven dat DJH in het verslagjaar 5 1/2 maanden noodgedwongen stil heeft gestaan. Waren er over heel 1993 ongeveer 200 uren genoteerd, in de resterende 6 1/2 maanden van 1994 maar liefst 198 draaiuren! Daarnaast zijn er 64 uren en 20 minuten aan onderhoud van de molen besteed, dus wanneer de molen stil heeft gestaan, het werk van de molenmaker niet inbegrepen. Het dagelijks voeren van molenkat Wiekje, die in DJH woont (met eigen katteluikje in de noordgevel) wordt dan nog buiten beschouwing gelaten.

Eind januari lag VD wegens een darmoperatie in het ziekenhuis en daarna, nog niet helemaal genezen, verrichtte hij nog reparatiewerkzaamheden aan het gaande werk. In de "stille" periode van juli tot november 1994 waren er tevens veel molenklussen verricht, waarover straks meer.

Het weer: Dankzij de fraaie ligging in het open landschap met een prima biotoop heeft VD over de windvang niet te klagen. Op de 43 draaidagen in het verslagjaar zijn er windkrachten in Beaufort genoteerd (boven de Bft. 8 1/2 wordt er niet gedraaid) wat neerkwam op een gemiddelde van Beaufort 4,55 per draaidag (v.j. 5,34), dus iets minder dan in 1993. Door de extreem warme zomer van 1994 gingen de luchtmoleculen wat uit elkaar, wat resulteerde in minder winddruk. Een op de volgende pagina staand tabelletje geven de windrichtingen weer met tussen de achterliggende haakjes het aantal draaidagen.

Storm op de molen: Op 25 maart was er Bft. 8-9 uit de ZWZ-richting. Eerst was er nog gedraaid, maar door de geopende neusremkleppen gingen de roeden hevig slingeren, dat er vroeg-

*) Betreft een schoolklas met 16 tot 20-jarige leerlingen met begeleiders op schoolreis uit Cardiff in Wales.

W (2)	N (1)	O (7)	Z (0)
WNW (0)	NNO (1)	OZO (3)	ZZW (4)
NW (0)	NO (0)	ZO (1)	ZW (12)
NNW (6)	ONO (2)	ZZO (1)	WZW (2)

Tabelletje met de windrichtingen en tussen de haakjes het aantal draaidagen.

tijdig gevangen moest worden. Wel was er gewoon doorgewerkt op de zeer winderige stelling aan het plaatsen van het nieuwe kozijn van de oostelijke stellingdeuren.

Op 1 april (geen grapje) rukte door de storm (ZW, Bft. 10) de rechterdeur van de moleningang uit de handen van de molenaar en sloeg met een knal tegen de muur. Een slaglijst (de witte lat midden tussen de beide deurhelften) moest hierdoor vervangen worden. Op woensdag 13 april zware NNW-storm, Bft. 10. De molen stond nog op de ZZW-zijde en door een fout in het weerbericht had VD de molen niet op tijd gekruid. Dus 's nachts erop af gegaan en daar begonnen aan het gevaarlijke werk door de molen los te maken (roedeketting en kabel eraf, steenschijfloop "oetsloagen", behalve de bovenwielstutten en de vang, die nog prima doorstaan hadden) en naar het NNW te kruien. Een oog op de treklat van de zelfzwichting van de borghaak op de roede brak af, met als gevolg dat de kleppen op de rechter wiek door de schuin achterop komende storm waren dichtgeslagen. Juist deze wiek moest tegen de harde wind in gekruid worden, wat voor VD vreselijke inspanningen heeft betekend. Het kostte de molenaar drie kwartier per veld zeer zwaar kruien en het eenmaal loslaten van de kruilier kan tot gevolg hebben dat de staart ervandoor kon gaan met een ratelende kruilier! Gelukkig is er een deugdelijke borging op de lier aanwezig, zodat de molenaar gelegenheid had om met tussenpozen uit te kunnen blazen. Pas om drie uur in de ochtend kon VD naar bed, om daarna om zes uur op te staan voor zijn werk. Drie dagen erna had hij nog spierpijn in zijn ledematen! De molen heeft de storm kranig doorstaan. Houen zo!

Een zware onweersbui met windstoten trok op 5 juli van Zeeland naar Groningen. VD vond daarna het rechter luik uit de achterkeuvelens tussen de schapen in een weiland ten oosten van de molen. Helemaal aan gruzelmenten weggeslagen. Een nieuw luik moest gemaakt worden. Verder geen schade aan DJH.

De hierna volgende stormen hadden zonder incidenten plaatsgevonden en zijn dus het vermelden niet waard.

Ongelukken op de molen: Op 17 juli brak tijdens het vangen (waardoor de kap iets trilde) de rechter kop van de eikenhouten korte spruit (26 x 26 cm. dik) af. Hij stuitte tijdens zijn val via het achtkant om vlak naast de molenaar op de stelling te kletteren. In "no time" ging VD naar de kap om de losgeraakte korte schoor met een staaldraad aan de kap vast te sjoeren. Gelukkig liep het verder goed af.

Bijzondere gebeurtenissen: Behalve de gebruikelijke dagen waarop met DJH is gedraaid, hebben er in het verslagjaar uiteraard bijzondere gebeurtenissen op de molen plaats gevonden.

Op 7 januari bracht een meneer Datema uit Groningen een bezoek aan DJH. Zijn grootvader van moeders kant was H.A. Edens, die omstreeks 1900 beroepsmolenaar op DJH was. Er viel die dag een en ander veel te vertellen. Op 7 maart was er met succes proefgedraaid met de door VD gemaakte nieuwe kammen in het gaande werk, iets om trots op te zijn. Aan de nieuwe kammen was er 2½ maanden gewerkt!

In de vroege ochtend van 16 april, bij zonsopgang, werd er een partij tarwe gemalen ten behoeve

van meelverkoop in molen "De Vier Winden" te Pieterburen, die daar feestelijk werd opengesteld voor het publiek na een grote opknapbeurt, waar VD op die dag als één der vrijwilligers als hulp op deze molen was gevraagd. Er bestond toen nog daar een vacature voor een vrijwilliger. Reeds om 8 uur in de ochtend is het heerlijk geurende, vers gemalen meel bij "De Vier Winden" afgeleverd. Deze molen is de westelijke "buurmolen" van DJH.

22 April was een heugelijke dag voor DJH en de molenaar, die eigenhandig 1.000 nieuwe Ansichtkaarten in vierkleurendruk voor f 356,- bij drukkerij Veltmann te Enschedé heeft besteld. Die dag is het pakje met de bestelling opgehaald bij het Vervoercentrum te Groningen. VD was helemaal in zijn sas met de eigen kaarten van de molen en de verkoopmogelijkheden in het molenwinkeltje onderin DJH werden hiermee iets uitgebreid.

Het verkoop van de nieuwe Ansichtkaarten van eigen uitgave liep als een trein. De foto is zelf door VD gemaakt op de Open Monumentendag van 1991, vandaar het spandoek op de stelling. De Nationale Molendag op 14 mei 1994 was, wat het aantal bezoekers betreft, minder succesvol dan in 1993, want er kwamen ongeveer 35 personen langs. Desondanks was het zeer zonnig met een stevige ONO-wind, Beaufort 5-6. Er werd 200 kg. tarwe gemalen; wat is mooier dan een heerlijk meelbestoven moleninterieur? Burgemeester dr. A.A. Dees van Winsum kwam met zijn echtgenote, sportief gekleed in wielerkleding, per fiets langs. Omdat VD de burgemeester alleen kende in zijn keurige pak met ambtsketting, werd hij daardoor pas later door de molenaar herkend, toen zij weer terug naar hun fietsen liepen....

Ook de heer J.J. Postma, burgemeester van Winschoten en voorzitter van Stichting "De Groninger Molen", de eigenaar van DJH tot 2 oktober 1993, kwam samen met de andere helft van zijn trouwboekje de molen met een bezoekje vereren. Haar hoofd kwam ondanks het roepen van de molenaar onzacht in aanraking met de lage stellingdeur aan de westkant. Dat was de enige incident op deze Molendag. Namens de huidige eigenaar, Molenstichting Winsum, kwam Derk Jan Tinga (o.a. bekend als ontwerper van de posters van de Nationale Molendag) eveneens langs. Een aantal bezoekers mocht tot in de kap kijken. Daartoe moest de molen wel eerst gevangen worden. Wij zijn Westkapelle immers nog niet vergeten.... Later ruimde de wind naar OZO, en de kracht in Bft. bleef gelijk. Er is vandaag 7½ uur gedraaid. De molen was reeds gisteren klaar gemaakt voor de Nationale Molendag. O.a. is er gekruid en de tarwe in de kaar gestort. Tussen het open-draaien van de molensleutel en het stromen van het eerste meel in de maalbak vandaag zaten slechts vier minuten! Op een molen met traditionele zeilen is dat totaal onmogelijk!

Waren er op de Nationale Molendag erg weinig bezoekers (v.j. 90), op de Tweede Pinksterdag, 23 mei, konden er daartegen 70 bezoekers begroet worden, met dien verstande dat DJH slechts 3 uur heeft gedraaid. De oorzaak zou worden gevonden in de enorme drukte bij de Zeehonden-crèche te Pieterburen (4 km.), dat het dorp volkomen verstopt is geraakt met files. Een aantal toeristen weken daarom uit naar de molen van Den Andel om nog iets van hun dag te maken. Bedankt Lenie 't Hart voor de klandizie op de molen!

Op 26 mei is een nieuwe steekwagen gekocht, een oude wens van VD. Hij kostte f 158,-- en is evenals de nieuwe ansichtkaarten, betaald uit de opbrengsten van het meelverkoop en het "molenpotje". Zo konden de zware zakken veel gemakkelijker verplaatst worden.

Op 7 juni is er op verzoek van een bakker in Pieterburen 100 kg. tarwe gemalen voor hem. De daarvan gebakken broden werden als "heerlijk en van goede kwaliteit" beoordeeld door een onafhankelijke, andere bakker. Jammer genoeg hebben bepaalde instanties daar lucht van gekregen en er werd een eind gemaakt aan de zo korte rendez-vous tussen de molenaar en de bakker. Het malen van het echte bakkersmeel is voorbehouden aan molenaars die aangesloten zijn bij het Ambachtelijke Korenmolenaarsgilde.

Op dezelfde dag, 7 juni, voordat VD op DJH ging malen, kwam er bij hem thuis bezoek van een jongeman uit Pieterburen, die belangstelling had om een opleiding tot vrijwilliger te willen volgen. Met hem is een en ander uitvoerig besproken en de adressen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars en van onze Groninger molenvereniging e.a. zijn aan hem verstrekt. Bij het malen van het tarwe voor deze bakker was hij aanwezig in DJH. Hij woont schuin tegenover molen "De Vier Winden", waar Derk Jan Tinga korte tijd later instructeur is. Wat deze leerling in spé verder ging doen, is niet bekend.

De Groninger Molendag vond plaats op 11 juni en er kwamen een kleine twintig bezoekers opdagen. NNW-wind, Bft. 6, fraai zonnig weer. Niet veel bezoekers, maar één van hen is de bekende Oostfriese molenkenner Hartmut Weßling uit Schwanewede (Duitsland), de tekenaar van de bekende Spetzerfehn-poster en auteur van het Ostfriesische Mühlenbuch. Hij was enthousiast toen hij vernam dat een deel van de opleiding van VD in Spetzerfehn heeft plaatsgevonden. Er werd dan ook uitgebreid in de molen rondgekeken. Er was tevens bezoek van de heer H. Horn uit Baflo, die vroeger molenmakersknecht was bij molenmaker Bremer en hij heeft nog aan de restauratie van DJH in 1972-'73 meegewerkt. Een aantal restauratiefoto's gaf hij cadeau aan de molenaar. Hun bezoek maakte de Groninger Molendag met te weinig bezoekers weer goed.

Op 17 juni van het verslagjaar heeft VD een mooi geschenk gekregen van een onbekend gebleven bezoeker op de molen. Het is een zogenaamd gaffelwiel van grenenhout, Ø 1,13 meter, de 14 fraaie smeedijzeren gaffels niet meegerekend. Het is een onderdeel van het luiwerk, die men alleen in molens ten zuiden van de grote rivieren aantreft. Het ziet erg gaaf uit. Misschien dat iemand uit de zuidelijke molenkringen belangstelling voor heeft?

Een merkwaardig gebeurtenis vond plaats in de nacht van zaterdag 18 op zondag 19 juni. Hier heeft VD van 22 uur 's avonds tot 3 uur in de ochtend gedraaid, terwijl de molen in floodlight

was gezet. Waarom? Een landelijke vereniging van 2 CV-bezitters (de "Lelijke Eend") maakte een nachtelijke puzzelrally door het Noorden des lands, waarbij de molen op verzoek van het bestuur als stempelpost ging fungeren. De vrijwillige molenaar van "Germania" te Thesinge en van "Adam" te Delfzijl, de heer Gerkes, samen met zijn vrouw en hun zoon Cor (ook vrijwilliger, op "De Zilvermeeuw" te Onderdendam) zaten namens het afdelingsbestuur Noord aan de stempeltafel in de molen. Sloten koffie werd er gezet.

Het was een mooie zwoele nacht, de molen draaide met gesloten kleppen regelmatig 48 enden. Het verlichte witte gevluucht was van ver te zien in de heldere nacht. Veel oude auto's van 2 CV's, besteelenden, Dyane's en Ami 8's tot een enkele Eend uit de jaren vijftig (met die ribbels op het plaatwerk) deden de molen aan, het was reuze gezellig en men had er veel lol in. Ook de buurman, het fabriekje "Nootzaak" bleef 's nachts open, alleen maar om overuren te draaien vanwege een machinestoring. Om 3 uur 's nachts is er met de molen gestopt en eenieder keerde weer huiswaarts.

13 juli was DJH, net als in september vorig jaar, nogmaals versierd in verband met het dorpsfeest "Naandel Binnensteboeten", doch was VD verder afwezig voor familiebezoek naar Utrecht. Een bezoek van de Griekse zangeres Nana Mouskouri, die hier in een feesttent optrad, aan de molen kon dan ook niet plaats vinden. De molen bleef een week versierd staan.

Er zijn helaas ook minder prettige gebeurtenissen te vermelden. Op 13 juli overleed de bekende molendeskundige Ir. I.J. de Kramer op de leeftijd van 75 jaar. VD heeft hem reeds leren kennen als een zeer krachtige molenpersoonlijkheid. Zijn hoge mate van deskundigheid op het gebied van molenbouwtechnieken was van dien aard, dat *niemand* hem in twijfel durfde te trekken! VD heeft in juni 1991 een prachtige fietstocht langs molens in de voormalige DDR gemaakt, als eerste Nederlandse molenliefhebber na de val van de "Muur". De Kramer had hierdoor belangstelling voor zijn dia's, dat hij daarvan duplicaten liet maken. En hij regelde een DDR-molendia-vertoning voor de Zeeuwse molenvereniging in maart 1993, waarbij VD te gast is geweest. Het nieuwe koppel maalstenen van DJH had De Kramer nog in 1991 op zijn tekentafel ontworpen. Het nieuws van zijn overlijden was VD pas eind augustus bekend, daarom was het voor de molenaar een grote teleurstelling dat hij de molen niet in de rouwstand kon zetten, ook al was er een dorpsfeest! Een plaquette ter nagedachtenis aan De Kramer, bevestigd in de steenzolder, was het minste wat VD kon doen.

Ir. I.J. de Kramer (midden) tijdens een gesprek op het terrein van een molenmakerij te Kethel (ZH). Op de voorgrond de bovenas, die nu in Molenrij ligt ten behoeve van de herbouw van korenmolens "Windlust" aldaar.

Hoe moet Nederland molenland nu verder zonder hem?

Foto: M.E. van Doornik, 5 september 1992.

Op 17 juli, braken tijdens het tarwe malen zowel de vaste bezaanstkop en de rechterkop van de korte spruit af. Er is met enige succes nog geprobeerd verder te malen tot het graan op was, maar dan kon het niet meer. DJH is nu vleugellam geworden. De eigenaar werd onmiddellijk verwittigd, die in de persoon van Derk Jan Tinga een kijkje kwam nemen. Vlak na het breken van de vaste bezaanstkop, die al eerder "gespalkt" was, zag de molenaar nog kans om in "no time" de losse zwichtstok te stutten, om zo het dichtklappen van de zelfzwichting te voorkomen. Tevens is de losgeraakte rechter korte schoor, tegen het omkiepen, met een staaldraad aan de kap vastgetuid. Jammer, want VD had juist zijn maalproductie weten op te voeren tot ongeveer een ton per maand.

Of het nog niet genoeg is, raakte VD per 30 september 1994 (uiterekend de verjaardag van zijn echtgenote) werkloos. Het ging niet goed met de drukkerij in Leens, waardoor er klappen vielen. De vaste openingstijden van DJH raakten hierdoor ontregeld, omdat zijn echtgenote het wel een en ander te zeggen had op het huishoudelijke gebied thuis.

Op 11 oktober van het verslagjaar is er een bezoek aan de molen gebracht door een groep van 27 scholieren van 16 tot 20 jaar uit Cardiff in Wales (Engeland), die in verband met een uitwisselingsprogramma met een school in Veendam de oversteek had gemaakt naar ons land. VD zette de historie van het graanmalen op molens uiteen en er is ook bij verteld, dat door de vroege industrialisatie in Engeland vele wickendragers in hun land de kop hadden gekost, dat er nu nog maar weinig exemplaren zijn overgebleven. Verbazing alom, dat ze het verhaal moesten aanhoren van een Hollandse molenaar... *"I am so sorry that this beautiful mill is now in repair"*, doelend op het niet kunnen draaien van DJH. Het rondkijken in de molen duurde maar 25 minuten, want ze waren ruige "straatkinderen" uit een typisch Engelse achterbuurt en het fenomeen "de molen" raakte ze niet. Net typische MTV-kinderen. Na afloop werden een Groninger koek en een doos Engelse bonbons aan de molenaar cadeau gedaan, met excuses van de begeleiders voor het karakter van de jeugdigen.

Gelukkig toonde de eigenaar, de Molenstichting Winsum, zijn slagvaardigheid en achter de schermen was gewerkt aan het herstel van de kap. Zodoende kon de korte spruit met achterkeuvelens op 4 november 1994 door een grote kraan vervangen worden. Hierover straks meer. Na het gereedkomen van de kap is nog enkele malen met de molen gedraaid.

Onderhoud aan de molen: Een molen behoort tot de meest onderhoudsgevoelige objecten van het monumentenbestand, waar men moeilijk buiten omheen gaat. Een molen die één jaar stilstaat, gaat harder achteruit dan een molen die tien jaar draait, zo beweert men.

De hele gang kammen voor het kammenluitafel, zelf door VD vervaardigd, kwam op 25 januari van het verslagjaar gereed. Hetzelfde gebeurde met drie zelf gemaakte grote kammen, die op 5 maart in het bovenwiel waren geslagen. Met succes was er op 7 maart mee proefgedraaid.

Van 25 maart tot 5 april is er gewerkt aan het plaatsen van het nieuwe kozijn voor de oostelijke stellingdeuren. Hierbij moest een uitbreker van het bovenachtkant bijgewerkt worden en de nieuwe asfaltbekleding boven het kozijn is aangebracht, waarna er geteerd werd. Op 8 april is een nieuwe betonnen drempel van de stellingdeuren gemaakt, voorzien van een loodslab.

De gebroken slaglijst van de grote ingangdeuren is op 29 april vervangen door een nieuwe van pitch-pine hout.

Op 20 mei van het verslagjaar raakte de maalbak los van de meelpijp en viel met een dreun op de vloer. Onmiddellijk weer vastgemaakt en van een extra steunschoor voorzien. Drie dagen later zijn de lichtschakelaars op de eerste zolder naar een beter bereikbare plaats verplaatst.

Van de bovenbonkelaar zijn op 11 juni de wiggen vervangen. Een op 5 juli door een noodweer afgerukt rechter luik van het achterkeuvelens moest vernieuwd worden, voorzien van een koperen afwateringsgootje onder de vangstok.

In de loop van augustus is bij de molenaar thuis een nieuw pitch-pine boograam gemaakt, want het oude boograam is totaal vermolmd en dreigde naar beneden te kletteren. Veiligheidshalve

Links: het originele oude raam op een foto van mei 1962, dat als voorbeeld heeft gediend voor het nieuwe raam, welke in augustus 1994 is gemaakt. Het resultaat is op de rechter foto te zien. Het oorspronkelijke raam was in 1963 vervangen door een kitsch-exemplaar met slechts drie in plaats van zeven glasruiten. Het is nog te zien op de kleurenansichtkaart op pagina 4.

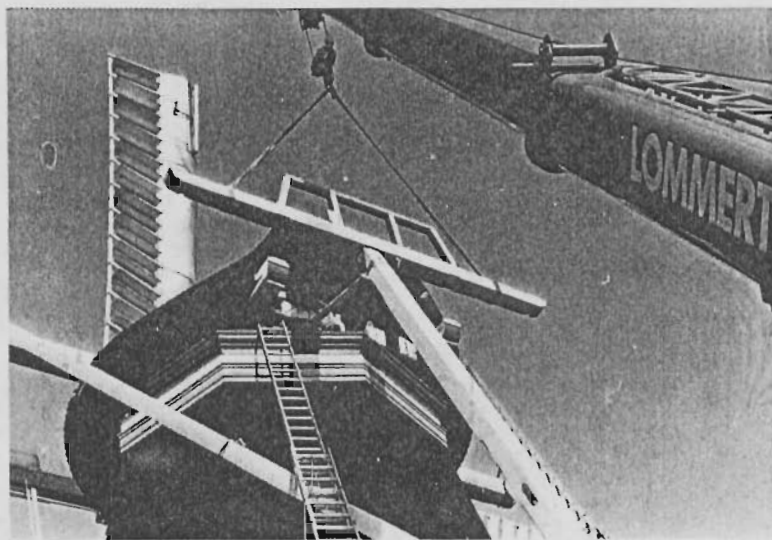
Foto links (detail): W.O. Bakker, Harkstede; foto rechts: M.E. van Doornik, 25 september 1994.

was het oude raam boven de molendeuren met kleine keggetjes in de muur vastgeklemd. De oorzaak van het verrotten werd gezocht in het feit, dat men in 1963 verzuimd had om de loodstrip tussen het raam en het boogmetselwerk aan te brengen. Het hemelwater kon zodoende via de verticale voegen vrij op het hout doorsijpelen, met gevolgen vandien.

Na veel meten en rekenen, decoupeerzagen, duiveljagerprofiel-frezen, glasprofiel uithakken, schuren, lijmen, glas in gebogen lijnen snijden en dan vastkitten, kwam het fraaie raam op 11 augustus gereed. Het benodigde glas heeft ons niets gekost, want het werd gesneden uit oud glas, die langs het grof vuil op straat was aangetroffen. Op 24 september is het lelijke oude raam uit de molenmuur verwijderd en de volgende dag kon zijn opvolger-in-oude stijl weer ingezet worden. De binnenkant van het boogmetselwerk moest bijgewerkt en gestucadoord worden. Het resultaat mag er best wezen! Iets om trots op te zijn.

Op 3 oktober 1994 is de zeer in slechte staat verkerende pleisterlaag op de westkant van de ingangsdeuren door VD uitgehakt en opnieuw gestucadoord. Hij beschikt over een cementmolen, eigendom van zijn vriend B. Lindeman, Friesestraatweg 404 te Groningen, die wegens plaatsgebrek bij hem thuis zolang in de molen mocht staan.

De firma Lamont te Roden, gespecialiseerd in het bestrijden van houtworm en bonte knaagkever, kwam op 5 oktober in DJH een behandeling verrichten tegen het ongedierte. VD heeft hiervoor de hele molen een maand lang grondig moeten schoonmaken, wat niet altijd gemakkelijk ging met de vele onbereikbare gaten en hoeken. De spullen, van meubels tot posters en diverse voorwerpen uit de molen, konden met toestemming van Paulus Frumeau zolang worden opgeslagen in Muda's molenaarswoning, die wegens een restauratie leeg stond. Molenkat Wiekje kon tijdelijk ondergebracht worden op zolder bij VD thuis, aangezien hij thuis zelf nog vier katten had. Na de behandeling moest de molen een week lang flink opengezet worden voor ventilatie. Gelukkig heeft het die dagen niet geregend, zodat de molen binnen droog bleef.

Het plaatsen van de nieuwe korte spruit met achterkeuvelens middels een grote kraan van de fa. Lommerts uit Delfzijl op 4 november 1994.

Foto: M.E. van Doornik.

In oktober kwam de zo prachtige biotoop van de molen ernstig in het geding door de plannen om een recreatie- en wandelbos aan te leggen tussen de fabriek "Rixona" en de Noordpolderweg, ten oosten van de molen en op nog geen tweehonderd meter afstand. 96 % van de Andelster bevolking was vóór. Tijdens een hoorzitting in het café "De Gouden Korenaer" (what's a name?) op 27 oktober, waarbij de gemeenten Winsum en Eemsum vertegenwoordigd waren (het gaat om een grensoverschrijdend bos), hield VD daar een krachtig pleidooi ten aanzien van biotoopproblemen. Andere tegenstanders waren van mening dat het prachtige kwelderlandschap hiermee verloren zou gaan. Met als resultaat dat het bosplan later na gemeenteberaad nu afgeblazen is. Nu keken de voorstanders anders tegen de molenaar aan, maar het mooie biotoop is wel gered! Niet lang daarna, op 1 november van het verslagjaar, ging VD samen met de mannen van de molenmakerij Dunning v/h Bremer te Adorp voorbereidende werkzaamheden in de kap van DJH verrichten in verband met de verwachte vervanging van de korte spruit. VD haalde de vlaggestok van de kap, verwijderde de vangstok en zij haalden de korte schoren van de staart af, alsmede de ophangijzers van de lange schoren. De losgemaakte staartbalk kreeg een steun tegen de kuip op het achtkant. Het moeilijkste klus betrof het binnenhalen van de zware losse zwichtstok met de bijbehorende ketting. Al eerder is de vaste bezaanstok door de fa. "Indeweer" weggenomen, zodat deze in de werkplaats als model kon dienen voor een nieuw exemplaar van bangkirai-hout. VD schilderde op de stelling de korte schoren, daarna kwam de bezaanstok aan de beurt om van een nieuw verlaagje te voorzien. Dankzij de werkzaamheden aan de kap kon VD ook nog twee nieuwe bilinga "petten" of klapmutsen zowel op de linker lange als op de linker korte schoor maken.

Op de zonnige dag van 4 november van het verslagjaar, met een ijzige oostenwind, kon het grote werk beginnen: De mannen van de molenmakerij hebben de oude korte spruit van de voeghouten losgemaakt en die ging met de grote kraan naar beneden. Toen kon de nieuwe bilingahouten korte spruit naar zijn bestemming gehesen worden. Na wat gemanoeuvreren lag hij op zijn plaats. In verband met het mooie, maar nogal frisse weer had VD heerlijke tomatensoep beneden in het "kamertje" gekookt voor de mannen.

De kraan van de fa. Lommerts was eigenlijk te vroeg gekomen, zodat de pers, de genodigden en de heer Tiemersma van Molenstichting Winsum pas arriveerden toen de kraan reeds was vertrokken. Zo stond Tiemersma er wat betremmeld bij met een spandoek van de stichting, die hij ter publikatie op de stelling wou ophangen.... Buurman Ongerling van het witte huis naast "Nootzaak" heeft gelukkig video-opnamen van het hele gebeurtenis gemaakt, en zo kon men de werkzaamheden later thuis op televisie volgen.

Toen moest de kap verder afgewerkt worden wat nog een week duurde. De molen kon weer draaien op 11 november!

In de loop van december heeft VD nog meer onderhoudswerkzaamheden verricht. Een vierde bovenwielkam is vervangen; de bovenas en de penbalk 1 cm. naar voren verplaatst; de verdwenen tarwepletterij is elders terug gevonden en met het vrijgekomen houtwerk van de kap is een nieuwe grenen stoel gemaakt voor het aanbrengen van de zware pletwalsen met lagers. Bij het afsluiten van het verslagjaar is de pletterij nog bijna gereed.

Tenslotte zijn de stellingdeuren aan weerszijden voorzien van fraaie "wangen" aan de rand van het zwarte achtkant. Mooi ojiefvormig met een rode rand. Zonder deze wangen zagen de deuren er nogal kaal en "onaf" uit. Op andere Groninger molens komen ze meestal wel voor.

Maalactiviteiten: Er valt in het verslagjaar een toename van het hoeveelheid maalgoed te constateren. Tussen de eerste maaldag op 11 maart en de laatste maaldag op 17 juli 1994 is er maar liefst 1425 kg. tarwe gemalen. Een groot deel daarvan, te weten 925 kg., is voor beroepsmolenaar Rolf Wassens te Feerwerd gemalen, die het erg druk had op zijn molen. Dit meel werd echter buiten het circuit van de Ambachtelijke Korenmolenaars Gilde verhandeld. De rest, 500 kg., is voor eigen verkoop aan bezoekers in de molen bestemd. Rolf beschikt over de sleutel van DJH en het maalgoed kwam hij met zijn bestelwagen zelf brengen en halen, aangezien hij tevens klanten in de nabije omgeving had. Het IJkwezen in de persoon van "Herr Flick" uit Delft (zie ook het verslag van 1993) kwam op 6 mei opnieuw een noodlanding bij de molen maken en constateerde dat de in 1993 verboden keukenweegschaal er nog stond. In beslag genomen, maar VD haalde een tweede exemplaar tevoorschijn na vertrek van de dienstklopper van het IJkwezen. Met ingang van de onheilsdag op 17 juli kwam hiermee een einde aan de voor de molenonderhoud zo belangrijke inkomsten. Ook het heerlijke maalplezier van de molenaar werd abrupt beëindigd. Eind december is het koppel maalstenen opengelegd voor een schoonmaak- en smeerbeurt. Daarbij is het versleten hardstalen schijfje onder de bolspil in de taatspot vervangen.

VOORUITZICHTEN:

Net als in het vorige jaarverslag is benadrukt, komen er vrij moeilijke tijden voor DJH in zicht ten aanzien van het instandhouden van de molen. Het regeling van de voormalige gemeente Baflo uit 1985 om jaarlijks een onderhoudssubsidie van f 5.000,- te verstrekken aan DJH voor de tijdsduur van tien jaar, loopt ten einde. Deze regeling is in verband met de gemeentelijke herindeling op 1 januari 1990 door de gemeente Winsum overgenomen, die het dorp Den Andel nu heeft geannexeerd. Winsum staat nu echter bekend als een zogenaamde "Artikel 12"-gemeente, uit die richting valt nu waarschijnlijk geen geld te verwachten. Hoe het ook zij, onze molen "*De Jonge Hendrik*" moet in de lengte der jaren blijven draaien en malen!

Aan onderhoud van DJH moet nog veel gebeuren. De molen schreeuwt om een nieuwe verflaag; zes velden van de stellingdelen (planken) zijn aan vervanging toe; de kap moet zonodig geteerd worden, een aantal nieuwe zelfzwichtingskleppen in de Dekkerroede zijn nodig. Het stucwerk aan de binnenkant van de muur op de begane grond moet aangepakt worden; en het liefst witten aan de binnenkant van het hele stenen onderstuk; de tarwepletterij op de stellingzolder dient voltooid en aangesloten op windkracht te worden. Herstel van de krukas met vliegwiel in de gortzevierij kan eveneens op de agenda genoteerd worden. Drie spoorwielkammen moeten worden gemaakt en de lendestut van de vang dient gecorrigeerd te worden, want het lange sabelijzer raakt het bovenwiel tijdens het draaien. De 6 meter lange vlaggestok is bij het afsluiten van het verslagjaar nog niet achter op de kap terug gemonteerd. Twee heklatten in een Dekkerwiek en een Dekkerprofielmal moeten vernieuwd worden. Een van de twee neusremkleppen in het Van Busselsysteem is behoorlijk verroest.

Tenslotte moet er nog wat aan het zeer zware kruien van de kap gebeuren, het wordt nu al te gevaarlijk geacht voor de lichamelijke gezondheid van de molenaar. De 24 eiken neuten moeten verwisseld worden, waarbij de kap gerezen dient te worden. De steenkraan kan de lopersteen met moeite dragen, de staander begint al krom te trekken, dat het omvallen daarvan niet uitgesloten zal worden geacht. Er moet dus een nieuwe kraan komen. Naar oude Groninger molentradities dienen typische "kapramen" in het achterkeuvelens in ere hersteld te worden, zoals DJH van 1875 tot 1972 heeft gehad. Nu nog lelijke "blinde" luiken. Al met al een hele waslijst!

Westernieland, maart 1995.

Gezet in Garamont op de Apple MacIntosh computer (Aldus Pagemaker 5.0) in de Stadsdrukkerij te Groningen.